

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע

בביהכנ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מס' 981

האזינו – שבת שובה – יום כיפור תשפ"ז

עולות לנגד עיניו מחשבות ותמיהות על הנהגת הבורא כלפיו, ומאחר שמהותה של התפלה אינה משגת, אין היא מתקבלת לפני הקב"ה.

הרי לנו, שאדם הרוצה לזכות לראות ב טוב ה' עמו ולזכות שתפלותיו יתקבלנה בשעת פרענות, מכרח להגיל עצמו במשך כל ימי חייו להתבטל לפני ה' ולדעת כי כל דרכיו משפט וכי צדיק ונשר הוא, א-ל אמונה ואין ענל.

"הלה' תגמלו זאת עם נבל ולא חכם" (לב, ו)
את המלים **"עם נבל ולא חכם"** תרגם **אונקלוס**: "עמא דקבילו אורייתא ולא חכימו".

אם אנו מקבילים את המלה שבתורה אל התרגום אונקלוס, יוצא ש"עם נבל" הוא "עמא דקבילו אורייתא", כלומר עם שקבל את התורה.

והתמיהה בזאת רבה מאד - היתכן?!

בתחלת פרשת קדושים מסביר הרמב"ן את הפסוק (ויקרא יט, ב): **"קדשים תהיו כי קדוש אני"**, ואומר, כי אמנם התורה הזהירה אותנו לפרש ממאכלות אסורים, אבל לכול אדם להיות מסובאי וזו ומזוללי בשר, ולא יעבר על שום אסור שבתורה, אלא יהיה בגדר "נבל ברשות התורה". ועל כך הזהירה אותנו התורה ואמרה: **"קדשים תהיו"**, כלומר, קדש את עצמך אפילו בדברים המתירים לך.

ואומר - **רבי ברוך דב פוברסקי**, בספרו בד קדש כי על פי דברי הרמב"ן הללו נתן להבין את פגנת התרגום אונקלוס. כי אם לא שהתורה צותה עלינו **"קדשים תהיו"**, מי שהיה זולל וסובא נחשב רק לנבל ברשות התורה, אבל לאחר שהתורה צותה שנקדש את עצמו אפילו במתיר לנו, אם כן מי שחי חיי זלילה וסביאה הוא נבל אמיתי. וזהו שאומרת התורה **"עם נבל"**, כי אחרי קבלת התורה כשלא חיים בקדשה ובפרשיות זאת היא נבלה ולא ברשות התורה, ולכן תרגם אונקלוס: "עמא דקבילו אורייתא".

"בנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף" (לב, יא)
הנהגתו של הקב"ה עם בניו משולה לנשר המטפל בגוזליו, כשהוא מספק להם בעדינות ובחמלה את כל צרכיהם באופן הטוב ביותר.

אחד הבטויים להנהגה הנשית של בורא עולם מתמקד ב'קנו' שהוא דואג להמציא לכל אדם ואדם. מעולם לא שמענו על אברך שהתחתן וגר באהל... ולא לשוא אמר **האדמו"ר מסאטמר**, שאחד מן הנסים של הדור החדש, אשר קם לאחר השואה, הוא - שכלם מוצאים דירה, מבלי שאף אחד יכול להסביר זאת.

אב לשבע בנות השיא את בתו הצעירה, וביום השבע ברכות האחרון שלה בקש לשאת דברים. הצבור פלו הטו את אָזנו. לא איש דברים היה אותו אב, ועד כה מעולם לא דבר בכל השקחות שערך.

בשתיקה שהשתררה במקום נשמע היטב קולו הברור: **"מורי ורבותי, רוצה אני לומר לכם שחתנתי שבע בנות - והקב"ה בכלל לא עזר לי..."**

השתיקה העמיקה שבעתים. הכל הביטו בחמלה ביהודי - נראה שנסתתרה עליו בינתו... לא פשוט לחתן שבע בנות... ככל הנראה העל הקבד שבש את דעתו עד שהוא נזקק פעת לטפול נפשי... המחנת נבחה, והחתן עצמו החויר פסיד... מה זה היה לאביה של אשתו הצעירה?!

או אז המשיך האב ואמר: **"הקדוש ברוך לא עזר לי, אלא הוא עשה את הכל - ואני לא נקפתי אצבע!..."** הוא הביא לי

"יערף במטר לקחי תזל בטל אמרתי" (לב, ב)

מדוע הקדים **"מטר" ל"טל"**, והלא מטר פחות תדיר מאשר הטל שאינו נעצר לעולם?

כך דיק **הרב שאול בראד** צ"ל בספרו **"גבעת שאול"**, ובאר, שהמטר אינו נח לבני אדם, וגם מכה בכם, מה שאין כן הטל, לכן הקדימו לפני המטר.

כך הוא גם הסדר בלמוד התורה הקדושה: בתחלת למודו, קשה לאדם לקבל טעם בלמוד ולהתמיד בלמודו, והריהו בבחינת **"מטר"**. אבל בהמשך, כאשר כבר למד הרבה - הדברים נעשים מתוקים מדבש ונפת צופים ודומים ל"טל".

אלו הם דברי התנא באבות (ו, א): **"כך היא דרכה של תורה"**, הינו בתחלת הלמוד - **"פת במלח תאכל ומים במשויה תשתה"**, התורה נקנית במעוט תענוג. אבל העושה כן, לבסוף - **"אשריד" - גם בעולם הזה, והמקיים את התורה מעני סופו לקימה מעשר.**

"הצור תמים פעלו" (לב, ד)

ההכנעה לפני הקב"ה, והדיעה כי כל דרכי הנהגתו נעשות בצדק, ללא שום עול, חלילה, בכחה להביא לאדם ישועה, ולהפך את מדת הדין למדת רחמים, כך שבעיניו יוכל לראות את הטוב שבהנהגת ה' כלפיו.

בענין זה מבאר **הרב שטינמן** זצ"ל בחוברת **"מזקנים אתבונן"** שמהות התפלה היא התבטלות והכנעה לפני הבורא יתברך בכל מקרה שקורה לאדם.

אמנם - מעשים שכל יום הם שמתרחשים לאדם מארעות בלתי פגמים שאינם נראים לו כטובים, והם מביאים אותו למחשבה: מדוע ארע לי דבר כזה? מה זאת עשה לי אלקים?

אם מחשבות מעין אלו נסרדו מה האדם בשעת תפלתו, משמעות הדברים היא, שבמקום שהתפלה תביא אותו להכנעה גדולה יותר לפני השם יתברך, היא תהנה עבורו כעין הבעת אי אמון בהנהגתו של הבורא, אשר כביכול אינו שופט אותו בצדק, ואפילו מבחינה מסימת תחשב כהתרחסה בפני הקב"ה על הנהגתו אותו, כך שהיא תגרם לו ההפך הגמור ממטרתה האמתית.

לפי זה - ממשיך ראש הישיבה - נתן להסביר את החלוק בגמרא (ראש השנה יח ע"א): **"שנים שעלו למטה וחלון שנה, וכן שנים שעלו לגרדום לידון, ודין שנה - זה ירד וזה לא ירד, זה נצל וזה לא נצל, מפני מה זה ירד וזה לא ירד, זה נצל וזה לא נצל - זה התפלל ונענה, וזה התפלל ולא נענה. מפני מה זה נענה, וזה לא נענה? - זה התפלל תפלה שלמה, נענה, וזה לא התפלל תפלה שלמה, לא נענה."**

לכאורה שני האנשים הללו נקלעו לאותה סיטואציה, ושניהם ראו את המות מול עיניהם. שניהם ידעו יפה מה עליהם לעשות על מנת להנצל, ועשו זאת, שהרי שניהם התפללו, אולם, תפלתו של האחד התקבלה ותפלת השני - לא.

וקשה, הלא שניהם רצו מאד להנצל, ולבטח התפללו על כך מעמק לבם, מפני מה תפלתו של אחד מהם נחשבת תפלה שאינה שלמה ולפיכך לא הצליחה?

משום שההבדל ביניהם טמון בדרך שבה הכינו את עצמם בקש: כל חניה לקראת שעת המבחן והנסיון שיקבלו משמים.

האחד הכין את עצמו במשך שנים ארכות לבטול מחלט של עצמו ושל כל עניניו לפני קונו, וכך זכה שבשעה גורלית זו נרגיש כניעה לפני השם יתברך, וממילא תתקבל תפלתו, ואילו השני, עדין לא נקה את עצמו לגמרי, וגם בתפלתו

הביתה את השדוד, את השמחה, את הברכה, את הישועה, את ה-כ-ל... אני לא עשיתי מאומה..."

אם נשכיל לזכור את הדברים הללו בכל שלב בחיינו, ובפרט בשלב נשואי הילדים המדיר שנה מעיניהם של הורים רבים – נוכל להסיר את שק הדאגות הכבד מעל שכמנו – מה לנו לחשש ולפחד, כאשר בורא העולם בכבודו ובעצמו מרחף כנשר מעל קן ביתנו, ודואג עבורנו ועבור צאצאיינו לטוב ביותר!...

שבת שובה

"שובה ישראל עד ה' אלקיך"

רבי שמעלקה מניקלשבורג זצ"ל היה אומר: אדם הלך בדרך והיה לו חם מאוד. ההליכה קשתה עליו. הוא חשב ומצא שעד שיגיע ליעד - הדרך עוד ארוכה. מה שקרה, שהוא התנאש וחזר הביתה. אבל מה עושה האיש החכם? הוא לא אומר לעצמו: 'אני צריך להגיע עד סוף הדרך', אלא: 'אני צריך להגיע רק עד העץ ההוא'. זה אפשרי. כשיגיע לעץ, ינוח קמעה, ויציב לעצמו יעד חדש: 'עד האבן ההיא'. גם זה אפשרי. כך, יגיע עד היעד הסופי.

ידוע הספור על הסטייפלר זצ"ל, שכשהיה בצבא הרוסי הגיע תורו לשמור בשבת. דא עקא, החיל ששמר לפניו תלה את המעיל על העץ, ואסור להוריד מהעץ בשבת. הקר הרוסי זה פקוח נפש, אבל הוא אמר לעצמו: 'חמש דקות אני יכול לעמוד בלי מעיל, בעוד חמש דקות אוריד אותו מהעץ'. כך עבר כל הלילה עם עוד חמש דקות ועוד חמש דקות.

זו העצה הנרמזת כאן בפסוק. אומרים לאדם: "שובה ישראל!" והוא שואל: איך אני אשוב? התשובה: "עד" - לא צריך עד הסוף, רק "עד". קבל על עצמך קבלה קטנה, שתעמדם בה. מכאן אפשר להמשיך לעוד קבלה קטנה. כך תגיע "עד ה' אלקיך". אם תחשב מראש: 'אני צריך להיות צדיק גדול' - זה באמת קשה, וזה עלול לגאש. אבל "עד" - זה אפשרי.

אל יאמר אדם: הרי אני חוטא ופושע, מה יועילו לי צעדים קטנים וקבלות קטנות, וכי באמצעותם פן אצליח לשוב בתשובה?

ספר לי משיג בשיבה, שפנה אליו בחור, מהמצנינים שבישיבה, ותנה בפניו בצער: "אני לא יודע מה יהיה הסוף אתי? עברה שנה שלמה וכל מה שהבטחתי לעצמי שאעשה - לא עבר. אני יודע את כל התשובות שהרב יגיד לי, ומפיר בעל פה את כל מה שכתוב בספרים, אבל אני מרגיש שנגמרה לי הברכה".

המשגיח ספר לי שהוא ישב והתפלל לקב"ה: "רבונו של עולם! שים בפני תשובה בשבילי".

"פתאום" - כך אמר - "הרגשתי התעוררות ואמיתי לבחור: תראה! אתה אדם גדול, שיועד את כל הרמח"ל וכל המהר"ל. אבל אני איש קטן, אני יודע רק את הסדור. בסדור יש פיוט 'אנעים זמירות' שאומרים בשבת אחרי התפלה. שם כתוב: 'יתפאר בי כי חפץ בי'. האם יש לזה תאריך תפונה? לא! עוד כתוב שם: 'פארו עלי ופארי עלי וקרוב אלי בקראי אלי'. האם לזה יש תאריך תפונה? לא! הוי אומר: הקב"ה אוהב אותנו תמיד. בכל מצב שנהיה!"

זה חזק גדול לכל אחד מאתנו. כל אחד בטוח שהוא הפושע הכי גדול, שלא התקדם כלום במשך שנה שלמה. אבל באמת "פארו עלי ופארי עלי וקרוב אלי בקראי אלי". כל צעד קטן, כל קבלה קטנה, רצויה ומקבלת מאד בעיני ה', גם אם עוד ארוכה הדרך עד היעד הסופי של "שובה ישראל עד ה' אלקיך".

"קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו... ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו"

כתב הרמב"ם בהלכות תשובה (ב, ב): "ומה היא התשובה? הוא שיעזב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו, ויגמר בלבו שלא יעשה עוד, שנאמר... ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר (הושע יד, ד): 'ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו'".

שואל ה"כסף משנה": איך לומדים מהפסוק "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" שצריך להעיד עליו יודע תעלומות?

ומבאר, ש"יעיד עליו יודע תעלומות" אין הכוונה שאדם צריך לחזר בתשובה בדרך כזאת שהקב"ה יעיד על העתיד שהוא לא יחטא עוד, אלא: "יעיד עליו" הכוונה שהאדם יקח את הקב"ה לעד על כך שהוא מקבל על עצמו שלא יחטא. וזהו שאומר הכותב: "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", ומה תאמרו לו? "אמרו אליו... ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו". על האמירה והקבלה הזאת, יעיד עליו יודע תעלומות, כלומר יקח את הקב"ה לעד.

ענינים מתוך הספר "סדר תפילותינו"

על יום כפור

התשובה - דרך חיים

נגש אלי מישהו וספר לי על שאלה שמאד מציקה לו: מדוע עשרת ימי תשובה באים אחרי ראש השנה? מתאים יותר שקדם ראש השנה יהיו לנו עשרה ימים של תשובה, עשרה ימים בהם נתנהג בצורה יותר מרוממות, וכך היינו באים אל יום הדין בראש השנה זכים ונקיים.

אך בפעל קורה בדיק ההפך! לראש השנה אנחנו באים מלכלכים מכל החטאים של כל השנה, ורק אז אנו מגיעים לעשרת ימי תשובה. מה פשר הדבר?

שאלה זו שואל ה"מקדש מרדכי", ומוציא מכך נקדה יסודית במצוות התשובה:

רבים חושבים, שמצוות תשובה דומה למקלחת, שוטפת את כל הלכלוך ודי... זוהי טעות! תשובה יותר דומה לדיאטה שהרופא נותן לחולה, ואומר לו: "מהיום אסור לך לאכל סוכר, וכן אל תרבה במאכלים שמנים". זה לא משהו חד פעמי, אלא דרך החיים!

תשובה אינה רק על חטאי העבר. תשובה היא דרך חיים שלמה, דרך של עליה מתמדת, חיים של מעקב ושימית לב!

זוהי מהותם של עשרת ימי תשובה: לא בכדי להתחרט על מעשי העבר, אלא כדי להעמיד את האדם בדרך של תשובה בראשית השנה החדשה, כדי שכל השנה הבאה תהא שנה של עליה והתרוממות!

כאן יש שיתאשו ויאמרו: איך אפשר! ה'מקדש מרדכי' מעמיד לנו רף גבוה: לא מספיק להתחרט על העבר, אלא יש לשנות את כל ההתנהלות מכאן ולהבא!

לאלו אני אומר: תקשיבו לספור...

בעבר נגשתי אל רבי דב לנדו ושאלתי: "נשארנו כמה ימים עד יום כפור. מה עלינו לעשות בימים הללו?"

רבי דב לא הבין את שאלתי: "מה הפרוש מה עושים? עושים תשובה!"

"אבל הרב", אמרתי לו, "תשובה כוללת חרטה, ודי וקבלה לעתיד. אני בכלל לא זוכר את כל החטאים שלי, וכל שכן שאינני יכול להבטיח לקב"ה שלא אעשה זאת לעולם... איך אני יכול לעשות תשובה? זה לעשות צחוק!"

רבי דב נתן בי מבט חד ואמר: "אל תשאל שאלות! ככה זה עובד, זוהי הדרך שהקב"ה קבע וטבע בעולם! אנחנו מתחרטים, מבקשים סליחה, מקבלים לעתיד, ולאט לאט עולים, צעד ועוד צעד. וגם אם למרבה הצער לא תמיד מצליחים לשמר על הקבלות שלנו במשך כל השנה, אך בכל זאת, העשרה ימים הללו נותנים לנו איזו דחיפה קדימה, אנו יותר מרוממים יותר קדושים!"

"יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו וישוב אל ה' וירחמהו" כתב רבנו יונה ב"שערי תשובה" (שער א אות יא): האיש אשר חטא דרך מקרה, ראשית תשובתו חרטה וודוי, וכמו שקתוב (משלי כח, יג): 'וימודה ויעזב ירחס', הזכיר מילה 'וימודה' אחר כך 'ויעזב'. אך האיש החוטא ושונה בחטאו, עליו נאמר: "יעזב רשע דרכו ואיש און מחשבתיו", ורק אחר כך: "ויעזב אל ה' וירחמהו", כי הוא צריך לעזוב את דרכו בראשונה, ורק אחר כך יתחרט ויתודה.

על פי זה, אומר רבי חיים מוולוז'ין, מדקדק נפלא מאד הלשון "יעזב רשע", כי החוטא ושונה נקרא רשע. וכן מובן הלשון "דרכו" כי יש לו כבר דרך, לאחר שעשה את החטא כמה פעמים.

זאת ועוד, בדרך כלל הקב"ה לא מצרף מחשבה למעשה, אבל לחוטא ושונה - הקב"ה פו מצרף מחשבה למעשה. לכן כתוב: "ואיש און מחשבתיו", שאם אותו חוטא ושונה חשב

לעשות עברה ונאנס ולא עשאה – מחשבתו מצטרפת למעשה, ולכן גם הוא צריך לעזוב תחלה את און מחשבותיו ואחר כך לשוב אל ה'.
מוסיף רבי חיים מוולוז'ין ואומר, כי בדרך זו יבארו גם הפסוקים במגילת איכה (ג, לט-מ): "מה יתאונו אדם חי גבר על חטאיו. נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'", פרוש: מה מועיל הנדוי למי שהרבה מאד לחטא באותם חטאים! אלא תחלה עליו לקים בעצמו: "נחפשה דרכינו ונחקרה", שהוא עזיבת החטא, ורק אחר כך: "ונשובה עד ה'", בודוי וחקרה.

מחילה אחרי עשרים וארבע שנים

רבי נחמן פוקסבורמר הביא את הספור הבא שספר על ידי בעל המעשה, כדי להביא לחזק הרבים:

בהיותי ילד כבן אחת עשרה שנים, חל אצלי חזק גדול ברוחניות. התחלתי לדקדק במצוות ולהתפלל בדבקות. למדתי בהתמדה, ואפילו לא נצאתי לשחק בהפסקות. במהלך הלמוד התנדעתי להרבה חמרות ומנהגים שונים, גם של רבני אשכנז וגם של עדות המזרח, ואת הכל השתדלתי לקיים. כשהייתי בן שנים עשרה, הקפצו אותי לשעור א' בשיבה קטנה. המשיכתי בהרגלים שקניתי בהיותי בת"ת, אך בעיני החברים מהשעור שלי היתה התנהלותי משונה ומוזרה. הייתי נתון ללעג וקלס, חותי בזיונות והשפלות. ראש המלעיגים היה בחור בשם יעקב [שם בדוי], שסחף את כלם אחריו. הבחורים היו מחקים את תנועותי בתפלה, והיו מכנים אותי בכנויים לא נעימים. באחד הימים הם חטטו בכתיבי היד שלי, שבהם הייתי רושם את חשבון נפשי. הרגשתי משפל עד עפר, וחסר אונים. בכל ערב הייתי חוזר הביתה ובוכה להורי.

במשך שמונה חדשים עברתי מסכת התעללויות, עד שאבי העביר אותי לשיבה אחרת, ובה נשמתי לרווחה.

הרגשתי שאני מתחיל דף חדש בחי. נזחרתי מאד לא למשך תשובות לב על ידי הנהגות יוצאות דופן, ובהדרגה ותרתי על הקבלות שקבלתי על עצמי. הצלקת של שמונת חדשי ההתעללות המשיכה לדקדק ולצרב בתוך לבי.

הישיבה החדשה שכנה באותה עיר שבה היתה הישיבה הקודמת, והבחורים מהישיבה הקודמת, ובראשם יעקב, נצלו כל הזדמנויות להמשיך ללעג לי.

עד גיל שש עשרה לא התאוששתי מהמשבר שנגרם לי בגלל אותם בחורים. בשיבה גדולה כבר פתחתי באמת דף חדש. למדתי שוב בשקידה רבה, בניתי את עצמי מחדש, וברוך ה' עליתי על דרך המלך.

כשהגיע פרק האיש מקדש, נשאתי אשה ברוך ה', והקמתי בית ללא קשים מיחדים. החיים המשיכו, והזכרונות הקשים התעממו, אך מעולם לא נמחקו!

לפני שנה צלצל הטלפון בביתי, ועל הקו היה אדם שהזדהה בשם יעקב. רק כשהוא אמר שלמד יחד אתי בשעור א' בשיבה קטנה, התחלתי לקלט מיהו. בכל זאת, חלפו עשרים וארבע שנים מאותם שמונה חדשים קשים ואימים.

יעקב בקש לומר לי כמה מלים. הקול, הזכור שלא לטוב, גרם לי צמרמורת. הזכרונות שבו ודקרו את לבי. ובכל זאת, הסכמתי לשמע אותו.

"אני רוצה להתנצל לפניך, ולנסות לבקש את סליחתך", אמר יעקב, וקולו נצמד פתאם. "כשהיינו בישיבה קטנה נהגתי באכזריות כלפיך. פגעתי בך ומררתי לך את החיים. יש דין ויש דין, ואני יודע שהענש הנורא שבא עלי, מגיע לי. נולדו לי ששה ילדים, אבל כלם חולים. גם אשתי חולה. אני מתרוצץ כל הזמן בין בתי חולים ובין רופאים בתחומים שונים. הפרנסה שלי דחוקה, בקשי אני מצליח לשרד. אין לי ספק, שכל הצרות והיסורים באים עלי בגלל שפגעתי בך והשפלת אותך. במשך זמן רב חפשתי אותך כדי להתחנן לפניך שתמחל לי, ורק לפני זמן קצר הצלחתי לאתר אותך. אני מבקש ממך, אנא, מחל לי מחילה גמורה, אף שאינני ראוי לכך".

לרגע הרגשתי שוב כמו ילד בן שנים עשרה, עומד חסר אונים מול השפלות ובזו של החברים. נשמתי עמק, והטחתי בייעוב: "מעולם לא מחלתי לך, וגם לא לשאר החברים. אין לך אפילו משג כמה קאב וצער גרמתיים לי, כמה סבל ונזק!

ההשלכות של הפגיעה שפגעתיים בי השפיעו עלי לרעה במשך שנים!"

הוא בכה, והמשיך לדבר על לבי. שוב ושוב הוא הביע צער על אותם מעשים נוראים שעשה כבחור צעיר. הוא אמר, שיבין אותי אם לא אוכל לסלח, אבל שאנסה למצא בי רחמים על ילדיו הקטנים, שסובלים סבל ממשך כל כך.

לאחר זמן מה ראיתי את שברון הלב שלו, ונדעתי שהוא באמת מתחרט ומצטער על כל הסבל והצער שגרם לי. התרציתי ומחלתי לו.

רשמתי את השמות של רעיתי ושל ילדיו כדי להתפלל עליהם לרפואה שלמה. כעבור זמן התקשרתי אליו לברר על שלום בני משפחתו. הוא שמח לספר, שאשתו מרגישה הרבה יותר טוב, וגם המצב של שנים מילדיו משתפר.

הספור הזה יוכל אולי לחדד את המסר: בין אדם לחברו זה אש! ועל מצות שבין אדם לחברו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו!

סדר ערב יום הכפורים...

בערב יום כפור, אחר תפלת שחרית בשיבה, פנה ראש הישיבה, **רבי שמואל בירנבוים**, אל נהגו המסור, ר' יהודה ברוך עקשטיין, ובקש שיכין את עצמו לנסיעה.

תמה ר' יהודה ברוך: "והרי אנחנו צריכים לאכל היום". ענה לו הרב בנחש האפני לו: "היינו גייען מיר עסין מצוות!" [היום אנחנו חולקים לאכל מצוות...].

התחנה הראשונה שלהם היתה בעיר מונסי, לנחם אבליים. אחרי נסיעה ארוכה חזרו לברוקלין, ואז היה רבי שמואל עסוק במשך זמן מה בטלפון, בענייני דקות עבור בני תורה בארץ ישראל.

אחר כך נסעו יחד לבית חולים לחולי נפש, שם היה מאשפז יהודי ממשפחה חשוכה, אשר נצא מדעתו, לא עלינו. הם נכנסו לחדרו, שהיה מוגן, כדי שלא יוכל לפגוע ולהזיק לעצמו. החולה קבל אותם בצחלה שמחה, והכריז: "הרי הראש ישיבה בא לבקר אותי, הבה נרקד ביחד!" שלב הרב את ידיו בידי היהודי החולה ורקד עמו דקות ארוכות, בחבה ובאהבה גדולה.

כשיצאו מבית החולים, אמר הרב בירנבוים לר' יהודה ברוך, שלא רחוק משם מתגורר תלמיד חכם חשוב שיש לו חובות גדולים, ומאחר שלא השיגה ידו כבר זמן רב לשלם את החצאות החשמל של משפחתו, נשלחה אליו התראה של נתוק מהחשמל.

נסעו הרב ונהגו אל ביתו של אותו תלמיד חכם, ועל אתר פתב לו הרב צ'ק על סף חמשה עשר אלף דולר. הלה סרב לקבל את הכסף, אך הרב אמר לו, בנעם ובתקיפות גם יחד: "הרי ידידים אנחנו, ואתה פוגע בי אם אין אתה מקבלו!"

לבסוף קבל אותו גאון את הכסף. [יש לציין, שפאשר שמעו כמה בעלי בתים מה שעשה הרב בירנבוים עבור אותו גאון, קבלו על עצמם לפרע את יתר חובותיו, שהגיעו לסך של כמאה אלף דולר].

רק אז חזר הרב וצ"ל לביתו לאכל את סעודת ערב יום כפור, והיה זה זמן לא רב לפני כניסת היום הקדוש.

הצ'ק עדין אינו חתום...

מספרים על מנהל מפעל גדול שזמן את כל העובדים לאספה, ואמר להם: "יתראו חברים, השנה האחרונה היתה שנה טובה מאד למפעל. אני מעריך מאד את העבודה המאמצת שלכם, לכן אני אתן לכל אחד מהם צ'ק על סך עשרת אלפים שקלים!"

"וואו!" מחיאות פנים, כלם מאשרים עד הגג. מנהל המפעל מרים את ידו: "ששש, אני רוצה להגיד לכם עוד משהו. אם גם השנה הבאה תהיה טובה כמו הקודמת, אני גם אחתם לכם על הצ'קים..."

מעשיה נאה, אך כיצד היא נוגעת אלינו? אמר **רבי בן ציון סנה**: כלנו יודעים שהכל נגזר בראש השנה. בראש השנה נפתחים ספרי חיים וספרי מיתים.

עומד לו בן אדם בעשרת ימי תשובה, מרגיש טוב עם עצמו. סוף סוף הוא עבד קשה בראש השנה, השתדל, התאמץ, התפלל כמו שצריך, תקיעות שופר, מלקיות. אומר לעצמו:

יָזְהוּ, עֲשִׂינוּ אֶת זֶה. בְּרוּךְ הַשֵּׁם זָכִינוּ לְשָׁנָה טוֹבָה, הֵן בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה גּוֹזְרִים אֶת גִּזְרֵי דִינוֹ שֶׁל אָדָם. אוֹמְרִים לוֹ: אֶתָּה צוּדֵק, הִלַּל נִכְתָּב בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, אָבֵל הַצִּיָּק עֲדִין לֹא חָתוּם... נִכּוֹן שֶׁהִלַּל נִגְזַר בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, נִכּוֹן שֶׁקִּבַּלְתָּ כִּבְרֵי אֶת הַצִּיָּק, אָבֵל עֲדִין אֵי אִפְשָׁר לַפְדּוֹת אוֹתוֹ, חֲסֵרָה הַחֲתִימָה. יָמִים גּוֹרְלִיִּים לַפְּנִי, תִּמְשִׁיךְ לַהֲיוֹת בְּסֹדֶר, לַהֲתַפְלֵל וּלְעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה מֵעַמְקֵי הַלֵּב, וּבִשְׁעַת נִעְלִיָּה יַחְתֵּם לָךְ הַקֶּבֶץ" עַל הַצִּיָּק, לְשָׁנָה טוֹבָה וּמְבֻרָכָה.

"זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מִלֶּךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים"

אָדָם מִמַּעַע מִן הַיְשׁוּב, עוֹלָה עִם מְכוּנִיתוֹ עַל הַכִּבִּישׁ וְנוֹסֵעַ. הוּא לֹא "מִכְבִּין" מִדֵּי הַרְבֵּה אִיךְ הַמְכוּנִית נֹסַעַת וְאִיךְ עוֹבְדִים הַמִּגְנָנוּתִים הַשּׁוֹנִיִּים שָׁבָה, וְגַם אֵין לוֹ הַרְבֵּה מִשְׁגֵּי אִיךְ בְּנוֹי הַכִּבִּישׁ, מִכְּמָה שֶׁקְבוֹת, וְאִיזוֹ שֶׁבָּהָ מַעַל וְאִיזוֹ מִתַּחַת. הָאִמָּת, שָׁזָה לֹא אֲכַפֵּת לוֹ. הַעֶקֶר: הוּא נִכְנָס לְאוֹטוֹ, צוֹבֵר תְּאוֹצָה, וְנוֹסֵעַ...

חַז"ל הַקְדוּשִׁים סִדְרוּ לָנוּ אֶת הַתַּפְלוֹת. רַק לְפַעֲמִים, כְּשֶׁאָדָם מִגְלֶה 'קֶצֶה צִפְרָן' חַחוּשֶׁף לַפְּנֵי מַה שֶׁהֵם הַכְּנִיסוּ בִּפְנִים, בְּתוֹךְ הַתַּפְלוֹת, הוּא אוֹחֵז אֶת הָרֹאשׁ וְאוֹמֵר: 'רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי לֹא יוֹדֵעַ כָּלוּם! אֲנִי עוֹלָה עַל הַכִּבִּישׁ שֶׁהֵם סָלְלוּ, וְנוֹסֵעַ עָלָיו עַד גֶּן עֵדֶן'...

הִבֵּה נִרְאָה כְּמָה דְּבָרִים שֶׁלֹּא חִלְמָנוּ שֶׁהֵם קִיָּמִים בְּכָל בְּנוֹעַ לְמַטְבֵּעַ הַבְּרָכָה שֶׁתִּקְנוּ לַהוֹסִיף בְּתַפְלָה בַּעֲשָׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה - "זָכְרֵנוּ לַחַיִּים מִלֶּךְ חַפֵּץ בַּחַיִּים וְכִתְּבוּנוֹ בְּסֹפֶר הַחַיִּים לְמַעַן אֲלָקִים חַיִּים":

כְּתַב הַטּוֹר (אֲרַח חַיִּים ס"ו תַּקֵּפֵב): "וְתִקְנוּ לַהוֹסִיף בְּבִרְכַּת מֶגֶן 'זָכְרֵנוּ לַחַיִּים' כִּי בַחַיִּים נוֹפֵל לָשׁוֹן זִכְרָהּ, דְּכִתִּיב (וְחִזְקָאֵל יח) וְהִרְשָׁע כִּי יָשׁוּב מִכָּל חַטָּאתָיו אֲשֶׁר עָשָׂה... חֵיה יִחְיֶה לֹא מוֹת, כָּל פֶּשְׁעָיו אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא יִזְכְּרוּ לוֹ בְּצִדְקָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה יִחְיֶה, וְכִתִּיב זִכְרָהּ בְּאַבְרָהָם, דְּכִתִּיב (תְּהִלִּים קה, מב): 'כִּי זָכַר אֶת דְּבַר קִדְּשׁוֹ אֶת אֲבְרָהָם עֲבָדוֹ, לְפִיכֹךְ תִּקְנוּ זִכְרָהּ בְּמִגְן'.

מִמְשִׁיךְ הַטּוֹר: "וְיֵשׁ בְּמַטְבֵּעַ זֶה, 'זָכְרֵנוּ לַחַיִּים' וְכו', י"א תְּבוֹת כְּנֶגֶד י"א תְּבוֹת שֶׁבִּפְסוּק (וְחִזְקָאֵל יח, כג): 'הַחֲפִץ אַחֲפָץ מוֹת רָשָׁע נָאֵם ה' אֲלָקִים הֲלוֹא בְּשׁוּבוֹ מִדְּרָכָיו וְחֵיה', וְי"א תְּבוֹת שֶׁבִּפְסוּק (שֵׁם יח, כז): 'וּבְשׁוּב רָשָׁע מִרְשָׁעוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה וַיַּעַשׂ מִשְׁפָּט וַיְדַקֵּה הוּא אֶת נַפְשׁוֹ יִחְיֶה'."

עוֹד כּוֹתֵב הַטּוֹר [וְכִמּוֹ שֶׁבְּאֶר אֶת דְּבָרָיו הַבִּינָה]: בְּמַטְבֵּעַ 'זָכְרֵנוּ לַחַיִּים', יַחַד עִם תְּבוֹת 'מִלֶּךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמִגְן, יֵש ט"ו תְּבוֹת, כְּנֶגֶד ט"ו תְּבוֹת שֶׁבִּפְסוּק (וְשַׁעֲיָהוּ ו, יג): 'וְעוֹד בֵּה עֲשִׂרֶיהָ וְשֶׁבָה וְהִיתָה לְבָעַר כְּאֵלָה וְכְאֵלּוֹן אֲשֶׁר בְּשִׁלְכָתָּ מִצִּבְתָּ בָּם זָרַע קֹדֶשׁ מִצִּבְתָּה'."

הַטּוֹר מְבַאֵר לָמָּה תִּקְנוּ מִסְפֵּר מֵלִים כְּנֶגֶד הַמִּלִּים שֶׁבִּפְסוּקִים אֵלּוּ: "וְתִקְנוּ כְּנֶגֶד אֵלּוֹ הַפְּסוּקִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם תְּשׁוּבָה, לְפִי שֶׁהֵן יָמֵי תְּשׁוּבָה'."

הוּא מְסַיֵּם: "וְיֵשׁ בָּהֶם ס"ח אוֹתִיּוֹת כְּמִנְיֵן 'חַיִּים', וְזֶהוּ 'זָכְרֵנוּ לַחַיִּים'. וְכֶנֶגֶד ס"ח תְּבוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּפִרְשַׁת הַקְּרָבָנוֹת שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּפִינְחָס (בְּמִדְבָּר כח, א - ו). וְכֶנֶגֶד ס"ח אֲלָפִין שֶׁהֵם בַּעֲשָׂרַת הַדְּבָרוֹת, עַל שֵׁם 'עַץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּה' - וְאֵנּוּ מְבַקְשִׁים חַיִּים בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה'."

שֶׁלֹּא יִהְיֶה עֲמָלָנוּ לְשׂוֹא!

בְּסֹפֶר "עֲטֻרַת חַכְמִים" הוֹבָאָה דְּרָשָׁה מְרֻנָּשֶׁת וּמַעוֹרָרַת שֶׁנֶּשֶׂא הַמַּגִּיד מִקְמִינֵץ קֹדֶם תַּפְלַת נִעְלִיָּה:

"זָלְמוּ! שְׁמַעְתָּ! נִכְנָס זִינְדֵל אֶל בֵּיתוֹ וְקָרַע אוֹתוֹ מַחְלוּמוֹתָיו. "מָה? מָה אֶתָּה רוֹצֶה מִמֶּנִּי בִּשְׁעַת בִּקּוֹר מְקַדְּמָתִי?" רָטַן זִלְמוֹן. אָבֵל זִינְדֵל כְּמוֹ לֹא שָׁמַע אֶת דְּבָרָיו, וְהִמְשִׁיךְ בְּלֹא נִשְׁמִיָּה: "שְׁמַעְתָּ עַל חֲתֻמַּת טוֹבִיָּה?"

"נִי", הָשִׁיב זִלְמוֹן בְּחֹסֶר עֲנָן, "מָה לִּי וְלוֹ?" "הוּא מַחְתֵּן אֶת בֵּיתוֹ!" "מִזֵּל טוֹב!... וְאוֹלִי, וְזִינְדֵל, תִּסְבִּיר לִי מָה אֶתָּה רוֹצֶה מִמֶּנִּי עַכְשָׁיו."

"אִמְרוּ לָךְ", הִמְשִׁיךְ זִינְדֵל בְּקוֹל צוֹפֵן סוֹד, "שְׁמוּעָה גִּנְבָה לְאִזְנִי, שֶׁבַּעֲדוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים, בְּחִתְנָה הַגְדוּלָּה, מִכְתֵּת אֶת רִגְלָיו עֲתִיד לְחַלֵּק לְכָל עֵינֵי שִׁישִׁיתָף בְּשִׁמְחָתוֹ מֵאָה רִבְבִּים!" "מֵאָה רִבְבִּים?!" זִלְמוֹן הִתְעוֹרָר בְּאַחַת מִשְׁנָתוֹ, "אֶתָּה בְּטוֹחַ?"

"כֵּן כֵּן, מִיִּשְׁהוּ מִהִימֵן אָמַר לִי זֹאת. אֲנִי כִּבְרִי יוֹצֵא לְדָרְךָ, בּוֹא גַם אֶתָּה, כִּדְאִי לָךְ."

זִלְמוֹן לֹא הִתְמַהֵמָה, וּמִיד לְאַחַר תַּפְלַת שְׁחִירַת יָצָא אֶל הַדְּרֹךְ הָאֲרָכָה. צוּעֵד רִגְלֵי אֶל הָעִיר הַגְדוּלָּה. מִכְתֵּת אֶת רִגְלָיו בְּשָׂדוֹת, עוֹבֵר יַעְרוֹת, מְטַפֵּס עַל סִלְעִים, מְבַקֵּשׁ לְקַצֵּר אֶת דְּרָכּוֹ כָּל שְׁנָתוֹ. בִּשְׁעַת צְהָרִים מְקַדְּמַת הַיָּעַ עֵינָיו וְגִנֵּעַ אֶל הָעִיר הַגְדוּלָּה.

מִיד פָּנָה לְבֵיתוֹ שֶׁל הָעִשִּׂיר, אָבֵל שֵׁם הוֹדִיעָהוּ: "הַחֲלָקָה תִּהְיֶה לְפָנוֹת עָרֵב, מַעַט לַפְּנֵי הַחֲפָה'."

'מָה אַעֲשֶׂה כָּעֵת בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר לֹא מִכְּרַת? חֲשֵׁב לְעֲצָמוֹ זִלְמוֹן.

לְפָתַע נִזְכַּר: "יַעֲקֹב בֶּן דּוֹדֵי גָר כָּאֵן בְּעִיר. אֵלָּךְ לְבֵיתוֹ, אוֹלִי יִסְפִּים לְאַרְחֵי אוֹתִי לְמִסְפָּר שְׁעוֹת". יַעֲקֹב אָכֵן שָׁמַח לְרֵאוֹת אֶת בֶּן דּוֹדוֹ, הַצִּיעַ לוֹ מִטָּה, וְשָׁלַח אוֹתוֹ לֵנוֹחַ מַעֲמַל הַדְּרֹךְ.

מִתוֹקָה שֶׁנֶּת הַעוֹבֵד, וְעוֹד יוֹתֵר שְׁנָתוֹ שֶׁל הַיָּעַע מִן הַדְּרֹךְ הָאֲרָכָה. לְפָנוֹת עָרֵב נִגַּשׁ בַּעַל הַבֵּית, וְנִסָּה לְעוֹרֵר אוֹתוֹ בַּעֲדֵינָתוֹ: "זִלְמוֹן קוּם", אָדָּם זִלְמוֹן הָעֵינִי הִיָּה כֹה עֵינִי וּמִתְּשֵׁ, וְהִתְחַנֵּן מִתּוֹךְ שָׁנָה: "הֵנַח לִי, אֲנִי רוֹצֶה לִישֹׁן..."

"קוּם!" קָרָא בַּעַל הַבֵּית. "אֲנִי כֹה עֵינִי!" מִמְלָמֵל הָעֵינִי.

אָדָּם בַּעַל הַבֵּית לֹא הִנִּיחַ לוֹ. "זִלְמוֹן בֶּן דּוֹדֵי, קוּם, הִתְעוֹרָר! זָכַר אִיזוֹ דְּרֹךְ קָשָׁה עֲבַרְתָּ, כְּמָה הִתְאַמַּצְתָּ לְבוֹא הֵנָּה, זָכַר אֶת לִדְיָךְ הַקְּטָנִים אֲשֶׁר עֵינֵיהֶם נִשְׁאוֹת אֶל הַכֶּסֶף שֶׁתְּבִיא. אִם תִּישָׁן כָּעֵת, הִכָּל יִהְיֶה לְשׂוֹא. כָּל הַסְרָחָה, כָּל הַמַּאֲמָץ, וְהַכִּי חֲשׁוֹב, כָּל הַתִּקְוָה לַעֲתִיד. קוּם! רוּץ אֶל בֵּית הָעִשִּׂיר, כָּעֵת מִתְנַהֲלַת הַחֲלָקָה!"

אֶל הָעֵינִי הִזָּה נִמְשַׁלְנוּ גַם אֲנִי. כָּל הַשָּׁנָה הֵנֵנוּ נִצָּבִים בַּעֲנִיִּים וְדָלִים מִמַּצּוֹת וּמִמַּעֲשִׂים. בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נוֹדַע לָנוּ כִּי יִשְׁנָה 'הַחֲלָקָה'! נִתֵּן לְזִכּוֹת לְשָׁנָה טוֹבָה. אֲנִי מִתְאַמֶּצִים כָּל עֲשָׂרַת יָמֵי תְּשׁוּבָה, מְכַשְּׂרִים אֶת עֲצָמָנוּ לַהֲיוֹת רְאוּיִים לְאוֹתָהּ חֲלָקָה.

אִימָתִי מִתְבַּצֵּעַת 'הַחֲלָקָה': בְּתַפְלַת הַנִּעְלִיָּה, בְּסוּפּוֹ שֶׁל הַיּוֹם הַקְדוּשׁ.

וְהֵנָּה כָּעֵת, בְּזִמּוֹן הַחֲלָקָה, אֲנִי מִתְשִׁים וְיִגְעִים מִחֲמַשַּׁת הָעֲנִיִּים. אָדָּם אִם נִתְמַהֵמָה, וְנִתֵּן לְרַפִּיּוֹן הַחוּשִׁים לְהַשְׁתַּלֵּט עַל גּוּפֵנוּ - הַיּוֹם בּוֹא וְיִפְנֶה, זִמּוֹן הַחֲלָקָה יַעֲבֵר, וְאֵנָּה אֲנִי בְּאִים! "

הַמַּאֲמָץ כָּלוּ יִהְיֶה לְשׂוֹא! הִבֵּה נִתְעַשֶּׂת וְנִתְעוֹרָר, נְבוֹא לַפְּנֵי קוֹנֵנוּ וְנִקְבֵּל אֶת שְׁפָעוֹ הַטוֹב!

זֶהוּ שְׁאֵמַר שְׁלֵמָה הַמֶּלֶךְ ע"ה (מִשְׁלֵי ו, ט-י): "עַד מָתִי עָצַל תִּשְׁכַּב, מָתִי תִקּוֹם מִשְׁנַתְךָ? מַעַט שָׁנוֹת, מַעַט תְּנוּמוֹת, מַעַט חִבְקֵי נְדִים."

אוֹמֵר הַחֶכֶם מִכָּל הָאָדָם לְאוֹתוֹ עָצַל: אֵל נָא תֹאמַר 'אֲנִים מַעַט, אִישׁוֹן אֵד מַעַט, אַחֲבָק מַעַט אֶת דִּי', שֶׁכֵּן אִם תִּמְשִׁיךְ כֹּךְ, 'יָבֵא כְּמִהְלֶךְ רֹאשֶׁךְ, וּמִחֲסָרְךָ כְּאִישׁ מִגֵּן. אִם תִּקּוֹם וְתִתְעוֹרָר, יִתְמַלֵּא מִחֲסוֹרְךָ וְרֹאשֶׁךְ בְּמַהֲרִית, וְהִי יִמְלֵא כָּל חֲסוֹרְךָ כְּאָדָם הַמְמַהֵר לְגוֹן עַל חֲבֵרוֹ.

הִבֵּה נִתְעוֹרָר, נִתֵּן אֶת לְבָנוּ וְנִדַּע לְנַצֵּל שְׁעַת רַחֲמִים וְעַת רָצוֹן זוֹ!

וּמִכָּאן רוֹאִים אָנוּ עַד כְּמָה גָדוֹל כְּחוֹה שֶׁל הַצְדָּקָה, שֶׁהִיא
מְסַגֶּלֶת לְמִקְטָנוּ מִן הַיָּצָר הָרַע, וְלִמְנַע מֵאֲתָנוּ לְהַכְפִּישׁ.

